Protestantse Gemeente Culemborg

Orde van dienst

Vrijdag 29 maart 2024

Goede Vrijdag

Voorganger: ds. Wilko Nijkamp
Lector: Ans de Graaff
Organist: Marijn Slappendel
Met medewerking van leden van de Barbaracantorij

Grote of Barbarakerk — Aanvang: 19:30 uur

INTERMEZZO

We betreden de kerk in stilte

Lied: 'Lied van oprechte vriendschap'
tekst: René van Loenen, melodie: lied 275, 'Slaat op den trommele'

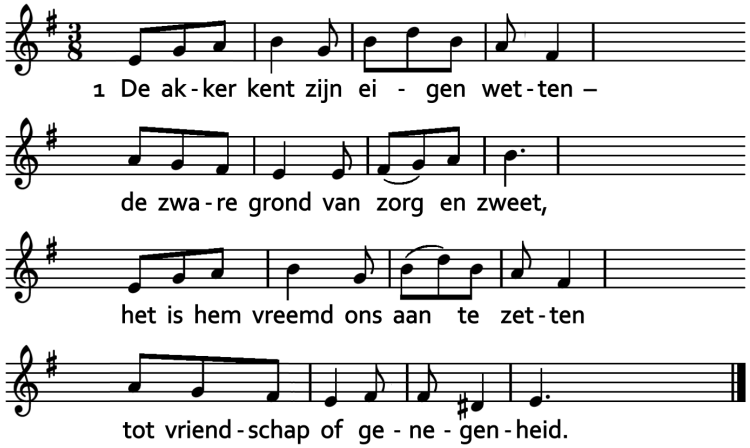

2 De akker kan slechts volheid geven
als hij bewerkt wordt met ontzag:
de vrucht waarvan wij kunnen leven
versterkt ons lichaam, dag aan dag.

Gebed

3 Maar vriendschap laat zich zo niet dwingen,
ze bloeit in vrijheid, zonder plicht.
Als in de lente eerstelingen
komt vriendschap kwetsbaar aan het licht.

4 Oprechte vriendschap is als water
verheldert en verkwikt de geest
en spoelt het sof af van de dagen
die zwaar en drukkend zijn geweest.

5 Oprechte vriendschap vraagt vertrouwen,
is tegen afgunst scherp gekant.
De een kan op de ander bouwen,
zo vindt de geest een geestverwant.

6 Ik heb toen er sirenes krijsten
aan jou, mijn vriend in nood, gedacht.
Dat het gevaar van jou mag wijken.
Dat onheil jou niet treft vannacht.

LIJDEN EN STERVEN

Lezing: Matteüs 26: 47 – 56 (NBV21)

Nog voor Hij uitgesproken was, kwam Judas eraan, een van de twaalf, in gezelschap van een grote, met zwaarden en knuppels bewapende bende, die door de hogepriesters en de oudsten van het volk was gestuurd. Judas, die Hem zou uitleveren, had met hen een teken afgesproken. 'Degene die ik kus,' had hij gezegd, 'die is het, die moet je gevangennemen.' Hij liep recht op Jezus af, zei: 'Gegroet, rabbi!' en kuste Hem.

Jezus zei tegen hem: 'Vriend, ben je daarvoor gekomen?' Daarop kwamen de mannen naderbij, grepen Jezus vast en namen Hem gevangen. Nu greep een van Jezus' metgezellen naar zijn zwaard. Hij trok het, haalde uit en sloeg de dienaar van de hogepriester een oor af. Daarop zei Jezus tegen hem: 'Steek je zwaard terug op zijn plaats. Want wie naar het zwaard grijpt, zal door het zwaard omkomen. Je weet toch dat Ik mijn Vader maar te hulp hoef te roepen of Hij stelt Mij onmiddellijk meer dan twaalf legioenen engelen ter beschikking. Maar hoe zouden dan de Schriften in vervulling gaan, waar staat dat het zo moet gebeuren?' Toen zei Jezus tegen de mannen: 'U bent er met zwaarden en knuppels op uit getrokken om Mij te arresteren, alsof Ik een misdadiger ben! Dagelijks was Ik in de tempel om onderricht te geven, en toen hebt u Me niet gevangengenomen; maar dit alles gebeurt omdat de geschriften van de profeten in vervulling moeten gaan.' Daarop lieten alle leerlingen Hem in de steek en vluchtten weg.

Lied: 'En todo amar y servir' – 'In alles liefhebben en dienen' – Taizé *(1x gezongen)*

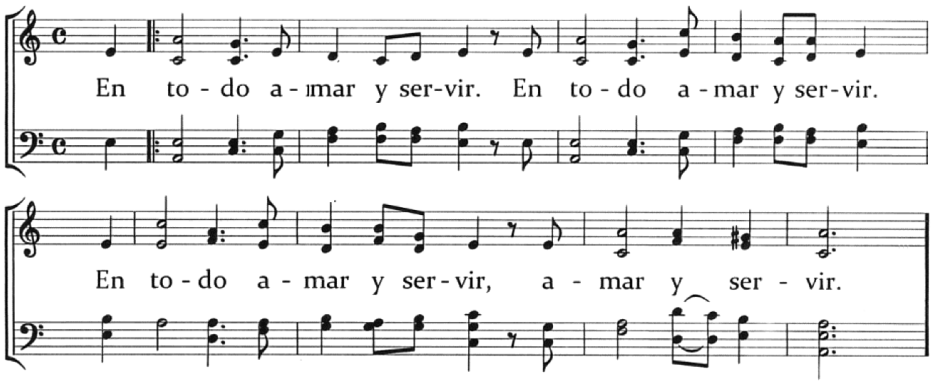

Lezing: Matteüs 26: 57 - 75

De mannen die Jezus gevangengenomen hadden, leidden Hem voor aan Kajafas, de hogepriester bij wie de schriftgeleerden en de oudsten bijeengekomen waren. Petrus volgde Hem op een afstand tot op de binnenplaats van het huis van de hogepriester; daar ging hij tussen de knechten zitten om te zien hoe het zou aflopen. De hogepriesters en het hele Sanhedrin probeerden Jezus met behulp van een valse getuigenverklaring ter dood te veroordelen, maar dat lukte hun niet; hoewel zich vele valse getuigen meldden. Ten slotte meldden er zich twee die zeiden: 'Die man heeft gezegd: "Ik kan de tempel van God afbreken en in drie dagen weer opbouwen."' De hogepriester stond op en vroeg Hem: 'Geeft U geen antwoord op wat deze getuigen tegen U inbrengen?' Maar Jezus bleef zwijgen. De hogepriester zei: 'Ik bezweer U bij de levende God: zeg ons of U de messias bent, de Zoon van God.' Jezus antwoordde: 'U zegt het. Maar Ik zeg tegen u allen hier: vanaf nu zult u de Mensenzoon zien zitten aan de rechterhand van de Machtige en Hem zien komen op de wolken van de hemel.' Hierop scheurde de hogepriester zijn kleren en hij riep uit: 'Hij heeft God gelasterd! Waarvoor hebben we nog getuigen nodig? U hebt nu zelf zijn godslastering gehoord.

Wat denkt u?' Ze antwoordden: 'Hij is schuldig en verdient de doodstraf!' Daarop spuwden ze Hem in het gezicht en sloegen Hem. Anderen stompten Hem en zeiden: 'Profeteer dan maar eens voor ons, messias, wie is het die Je geslagen heeft?'

Petrus zat buiten, op de binnenplaats. Er kwam een dienstmeisje naar hem toe, dat zei: 'Jij hoorde ook bij die Jezus uit Galilea!' Maar hij ontkende dat met klem, zodat allen het konden horen: 'Ik weet niet waar je het over hebt.' Toen hij wegliep naar het poortgebouw, zag een ander meisje hem. Ze zei tegen de omstanders: 'Die man hoorde bij Jezus van Nazaret!' En opnieuw ontkende hij en zwoer: 'Echt, ik ken de man niet!' Even later kwamen de omstanders naar Petrus toe, ze zeiden: 'Jij bent wel degelijk een van hen, trouwens, je accent verraadt je.' Daarop begon hij te vloeken en te zweren: 'Ik ken die man niet!' En meteen kraaide er een haan. Toen herinnerde Petrus zich wat Jezus gezegd had: 'Nog voor de haan gekraaid heeft, zul jij Mij driemaal verloochenen.' Hij ging naar buiten en huilde bitter.

Lied: 'Petrus, der nicht denkt zurück' *(door zanggroep)*
(koraal uit de Johannes Passion van J.S. Bach)

Petrus, der nicht denkt zurück,
seinen Gott verneinet,
der doch auf ein ernsten Blick
bitterlichen weinet.
Jesu, blicke mich auch an,
wenn ich nicht will büßen;
wenn ich Böses hab getan,
rühre mein Gewissen!

Petrus die zich niet herinnert,
zijn God ontkent,
die echter bij de eerste blik,
bitter weent.
Jezus, kijk ook naar mij,
wanneer ik niet wil boeten;
wanneer ik kwaad heb begaan,
beroer dan mijn geweten!

Lezing: Matteüs 27: 1 - 10

De volgende ochtend vroeg namen alle hogepriesters met de oudsten van het volk het besluit Jezus ter dood te brengen. Nadat ze Hem geboeid hadden, leidden ze Hem weg en leverden Hem over aan Pilatus, de gouverneur. Toen Judas, die Hem had uitgeleverd, zag dat Jezus ter dood veroordeeld was, kreeg hij berouw. Hij bracht de dertig zilverstukken naar de hogepriesters en oudsten terug en zei: 'Ik heb een zonde begaan door een onschuldige uit te leveren.' Maar zij zeiden: 'Wat gaat ons dat aan? Zie dat zelf maar op te lossen!' Toen smeet hij de zilverstukken de tempel in, vluchtte weg en verhing zich.

De hogepriesters verzamelden de zilverstukken en zeiden tegen elkaar: 'We mogen ze niet bij de tempelschat voegen, aangezien het bloedgeld is.' Ze besloten er de akker van de pottenbakker mee te kopen, die dan als begraafplaats voor vreemdelingen kon dienen. Daarom heet die akker tot op de dag van vandaag de Bloedakker. Zo ging in vervulling wat gezegd is door de profeet Jeremia: 'En ze verzamelden de dertig zilverstukken, het bedrag waarop Hij geschat was en dat ze hadden bepaald met de kinderen van Israël, en ze betaalden er de akker van de pottenbakker mee, zoals de Heer mij had opgedragen.'

Enkele woorden

Onze pottenbakkersaarde

Lied: 962 *(zanggroep en allen)*

Wat ik gewild heb wat ik gedaan heb
wat mij gedaan werd wat ik misdaan heb

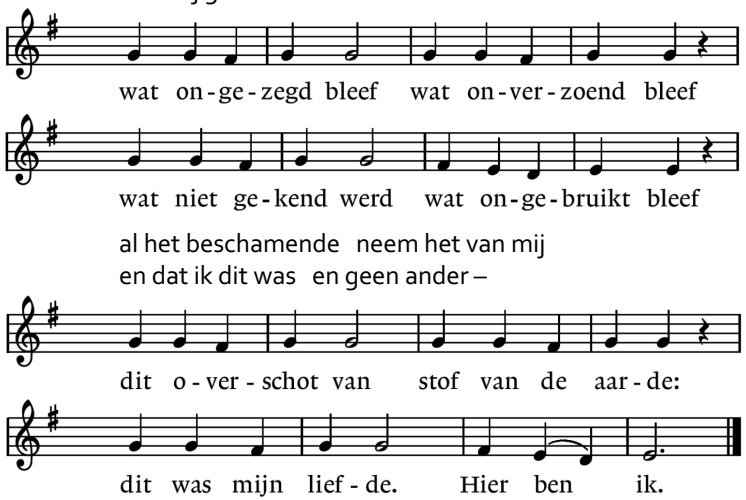

Lezing: Matteüs 27: 11 - 26

Toen Jezus voor de gouverneur stond, stelde deze Hem de vraag: 'Bent U de koning van de Joden?' Jezus zei: 'U zegt het.' Maar op de beschuldigingen die de hogepriesters en oudsten tegen Hem inbrachten, antwoordde Hij niet één keer. Daarop zei Pilatus tegen Hem: 'Hoort U niet wat deze getuigen allemaal tegen U inbrengen?' Hij gaf op geen enkele beschuldiging enig weerwoord, wat de gouverneur zeer verwonderde.
Nu had de gouverneur de gewoonte om op het pesachfeest één gevangene vrij te laten, en die door het volk te laten kiezen. Er zat toen een beruchte gevangene vast, die Jezus Barabbas genoemd werd. En dus vroeg Pilatus hun, toen ze daar waren samengestroomd: 'Wie wilt u dat ik vrijlaat, Jezus Barabbas of Jezus die de messias wordt genoemd?' Hij wist namelijk dat ze Hem uit afgunst hadden uitgeleverd. Terwijl hij op de rechterstoel zat, werd hem een boodschap van zijn vrouw gebracht: 'Laat je niet in met die rechtvaardige! Om Hem heb ik namelijk vannacht in een droom veel moeten lijden.' Ondertussen haalden de hogepriesters en de oudsten het volk over: ze moesten om Barabbas vragen, en Jezus laten doden. Weer nam de gouverneur het woord en hij vroeg opnieuw: 'Wie van de twee wilt u dat ik vrijlaat?' 'Barabbas!' riepen ze. Pilatus vroeg hun: 'Wat moet ik dan doen met Jezus die de messias wordt genoemd?' Allen antwoordden: 'Aan het kruis met Hem!' Hij vroeg: 'Wat heeft Hij dan misdaan?' Maar ze schreeuwden alleen maar harder: 'Aan het kruis met Hem!' Toen Pilatus inzag dat hij niets bereikte, maar dat er zelfs een opstand dreigde uit te breken, liet hij water brengen, waste ten overstaan van de menigte zijn handen en zei: 'Ik ben onschuldig aan de dood van deze man. Zie het zelf maar op te lossen.' En heel het

volk antwoordde: 'Laat zijn bloed ons maar worden aangerekend, en onze kinderen!' Daarop liet Pilatus Barabbas vrij, maar Jezus leverde hij uit om gekruisigd te worden, nadat hij Hem eerst nog had laten geselen.

Lied: 'Om de dagen van verdrukking'
tekst: René van Loenen, melodie: Bert Lassing

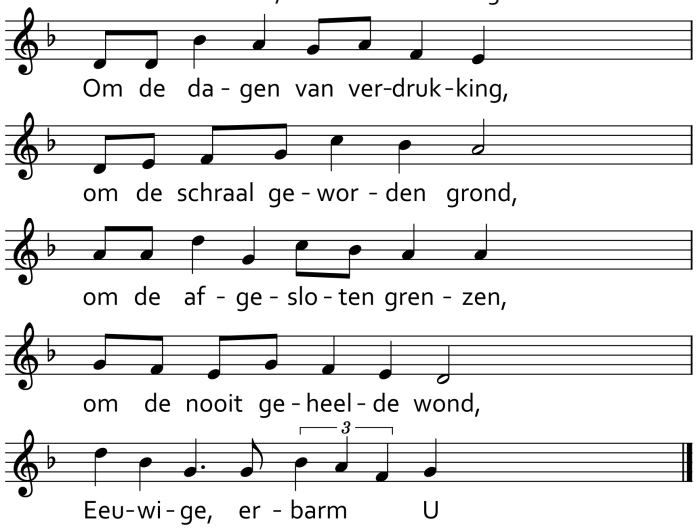

2 Om de willekeur van rechters,
om de doofpot van de macht,
om de blinde arrogantie,
waar de minste wordt veracht.
Eeuwige, erbarm U.

3 Om de wapens die niet zwijgen,
om het offer dat niet telt,
om het huis in ongenade,
om de sporen van geweld.
Eeuwige, erbarm U.

4 Om de ijdele belofte,
om de zouteloze taal,
om de leugen van verzoening,
om het zoveelste verhaal.
Eeuwige, erbarm U.

5 Om de ingehouden woede,
om het uitgeholde recht,
om de bittere ervaring
van een ongelijk gevecht.
Eeuwige, erbarm U.

Lezing: Matteüs 27: 27 - 44

De soldaten en de gouverneur namen Jezus mee naar het pretorium en verzamelden de hele cohort om Hem heen. Ze kleedden Hem uit en deden Hem een scharlakenrode mantel om, vlochten een kroon van doorntakken en zetten die op zijn hoofd. Ze gaven hem een rietstok in zijn rechterhand en vielen voor Hem op de knieën. Spottend zeiden ze: 'Gegroet, koning van de Joden', en ze spuwden op Hem, pakten Hem de rietstok weer af en sloegen Hem op het hoofd. Nadat ze Hem zo hadden bespot, trokken ze Hem de mantel uit, deden Hem zijn kleren weer aan en leidden hem weg om Hem te kruisigen.

Bij het verlaten van het pretorium troffen ze een man uit Cyrene die Simon heette, en hem dwongen ze het kruis te dragen. Zo kwamen zij bij de plek die Golgota wordt genoemd, wat 'schedelplaats' betekent. Ze gaven Jezus met gal vermengde wijn, maar toen Hij die geproefd had, weigerde Hij ervan te drinken. Nadat ze Hem gekruisigd hadden, verdeelden ze zijn kleren onder elkaar door erom te dobbelen, en ze bleven daar zitten om Hem te bewaken. Boven zijn hoofd bevestigden ze de aanklacht, die luidde: 'Dit is Jezus, de koning van de Joden'. Daarna werden er naast Hem twee misdadigers gekruisigd, de een rechts van Hem, de ander links. De voorbijgangers keken hoofdschuddend toe en dreven de spot met Hem: 'Jij was toch die man die de tempel kon afbreken en in drie dagen weer opbouwen? Als je de Zoon van God bent, red jezelf dan en kom van dat kruis af!' Ook de hogepriesters, de schriftgeleerden en de oudsten maakten zulke spottende opmerkingen: 'Anderen heeft hij gered, maar zichzelf redden kan Hij niet. Hij is toch de koning van Israël? Laat Hij dan nu van het kruis afkomen, dan zullen we in Hem geloven. Hij heeft zijn vertrouwen in God gesteld, laat die Hem dan nu redden, als Hij Hem tenminste goedgezind is. Hij heeft immers gezegd: "Ik ben de Zoon van God".' Precies zo beschimpten hem de misdadigers die samen met Hem gekruisigd waren.

Psalm: 22b (uit: Psalmen anders)

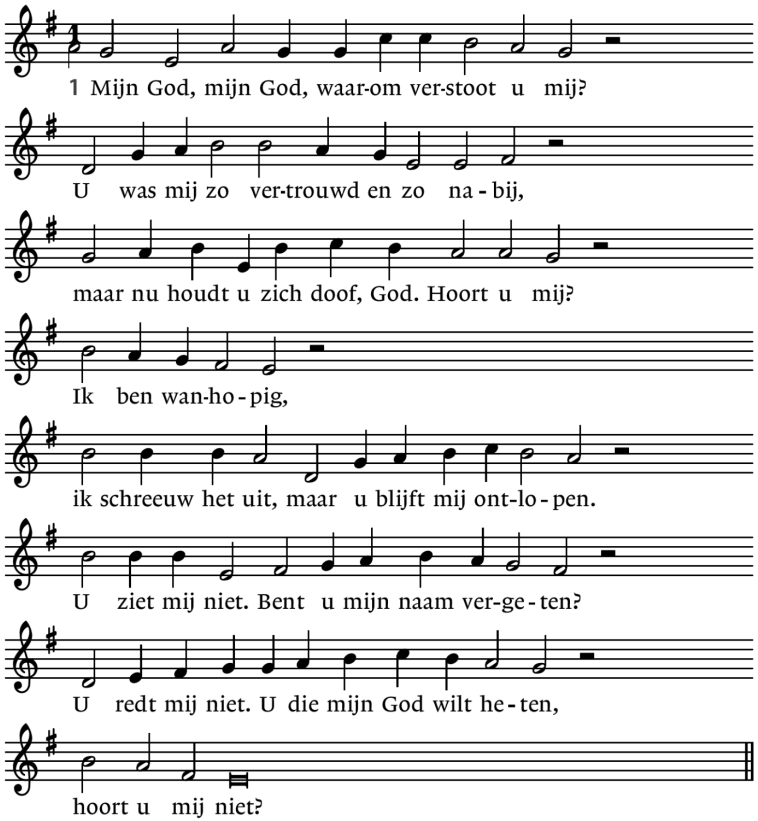

2 U was een gids voor heel ons voorgeslacht,
een zuil van vuur, een ijkpunt in de nacht.
Uw volk, vertrouwend op uw overmacht,
wist zich gedragen.
Maar ik val blijkbaar buiten uw genade,
geworden tot een worm in dorre aarde,
vernederd, God, vertrapt, hoe mensonwaardig
is mijn bestaan.

3 Een hongerige bende jaagt mij op
en er is niemand die de horde stopt.
Ik sta verlamd en kan geen kant meer op.
Hoor honden blaffen!
Geen tegenstander kan mij harder straffen:
zie mij, doorboord mijn voeten en mijn handen,
mijn lijf ontkleed – hun leedvermaak, mijn schande!
Wordt dit mijn dood?

4 Mijn kleren zijn verdeeld. Het is genoeg!
Kom mij, o God, als redder tegemoet
nu ze me slaan en slaan tot bloedens toe
om mij te doden.
U lacht om heersers die zichzelf vergoden
en mij verachten. God, red nu mijn leven.
Uw koningschap is onbetwist, verheven
uw grote naam!

Lezing: Matteüs 27: 45 - 50

Rond het middaguur viel er duisternis over het hele land, die drie uur aanhield. Aan het einde daarvan, in het negende uur, riep Jezus met luide stem: 'Eli, Eli, lema sabachtani?' Dat betekent: 'Mijn God, mijn God, waarom hebt U Mij verlaten?' Toen de omstanders dat hoorden, zeiden enkelen van hen: 'Hij roept om Elia!' Meteen kwam er uit hun midden iemand toegesneld die een spons pakte en in water met azijn doopte. Hij stak de spons op een stok en probeerde Hem te laten drinken. De anderen zeiden: 'Laten we nu maar eens zien of Elia Hem komt redden.' Jezus riep opnieuw, luidkeels, en gaf de geest.

De Paaskaars wordt gedoofd

Stilte

Lied: 911 *(cantorij: 1 en 3, allen: 2, 4 en 5)*

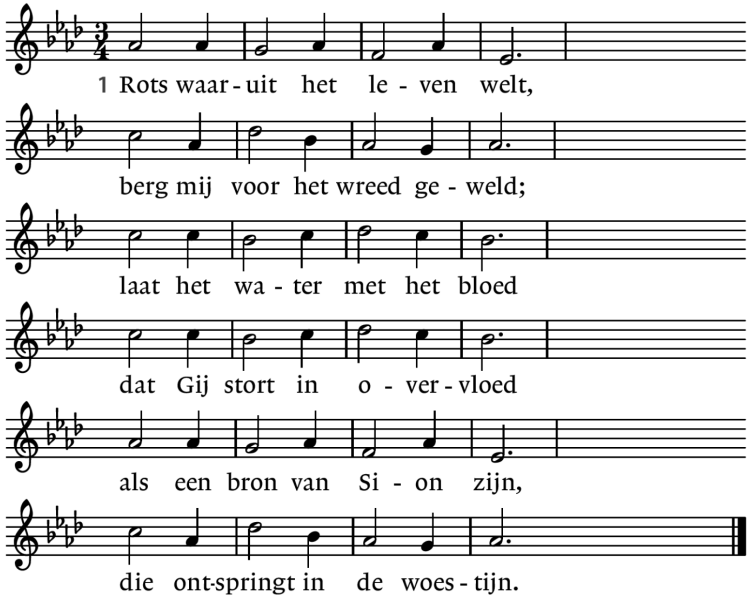

2 Niet de arbeid die ik lijd,
niet mijn ijver en mijn strijd,
niet mijn have en mijn goed
komt uw eisen tegemoet,
ook mijn tranen en verdriet
zijn voor niets, redt Gij mij niet.

3 Ja, Gij zijt het die mij redt
van uw eigen strenge wet,
van mijn eigen dwaze schuld
die Gij delgt in uw geduld,
God die al mijn kwaad verdroeg,
uw genade is genoeg.

4 Wat ik in mijn handen houd
is uw kruis tot mijn behoud.
Gij die naakten overkleedt,
die tot redding zijt gereed,
die melaatsen rein doet zijn,
kleed mij, red mij, maak mij rein.

5 Als ik eens het leven laat
en de adem mij ontgaat,
als mijn oog gebroken is,
als mijn ziel gedoken is
in de dorre doodsvallei,
o Gij rots, wees daar nabij!

Lezing: Matteüs 27: 51 - 54

Op dat moment scheurde in de tempel het voorhangsel van boven tot onder in tweeën, en de aarde beefde en de rotsen spleten.
De graven werden geopend en de lichamen van veel gestorven heiligen werden tot leven gewekt; na Jezus' opstanding kwamen ze uit de graven, gingen de heilige stad binnen en verschenen aan een groot aantal mensen.
Toen de centurio en degenen die met hem Jezus bewaakten de aardbeving voelden en merkten wat er gebeurde, werden ze door een hevige angst overvallen en zeiden: 'Hij was werkelijk Gods Zoon.'

Stilte

BEKLAG GODS

Lied: 585 *(zanggroep + gemeente)*

solo Waar was jíj, toen men Hem gekruisigd had?
koor Erbarm u, erbarm u, erbarm u!
Waar was jíj, toen men Hem hing aan het hout?

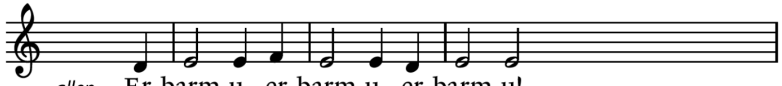

allen Er-barm u, er-barm u, er-barm u!

solo Waar was jij, toen de zon niet langer wilde schijnen?
koor Heilige, sterke, barmhartige God!

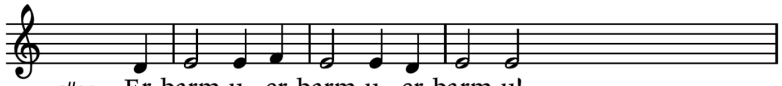

allen Er-barm u, er-barm u, er-barm u!

koor Waar was jij, toen Hij in zijn graf gelegd werd?

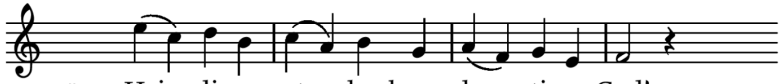

allen Hei - li-ge, ster - ke, barm - har - ti-ge God!

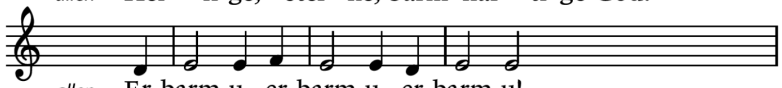

allen Er-barm u, er-barm u, er-barm u!

solo Waar was jij, toen Hij uit de doden opstond?

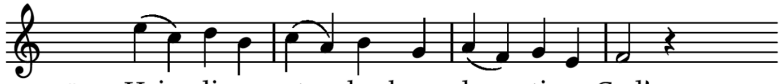

allen Hei - li-ge, ster - ke, barm - har - ti-ge God!

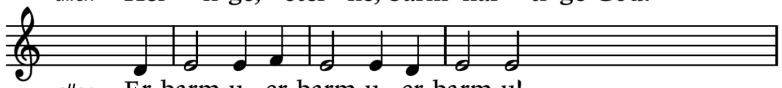

allen Er-barm u, er-barm u, er-barm u!

solo Waar was jij?
koor Honger heb ik geleden: gaf jij mij toen te eten?
Wanneer dan Heer, wanneer dan?
Dorst heb ik gehad: liet jij mij toen drinken?

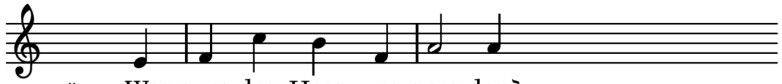

allen Wan-neer dan Heer, wan-neer dan?

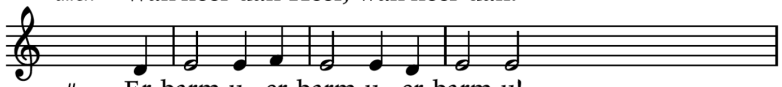

allen Er-barm u, er-barm u, er-barm u!

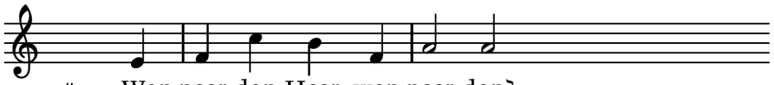

allen Wan-neer dan Heer, wan-neer dan?

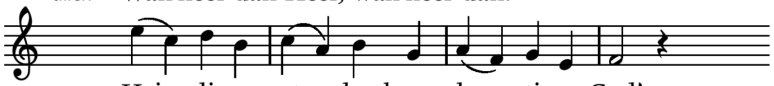

allen Hei - li-ge, ster - ke, barm - har - ti-ge God!

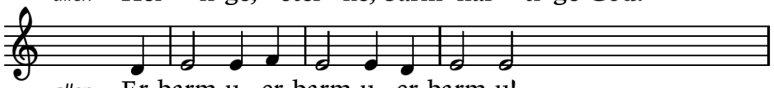

allen Er-barm u, er-barm u, er-barm u!

koor Toen ik was uitgekleed: bedekte jij mijn schande?

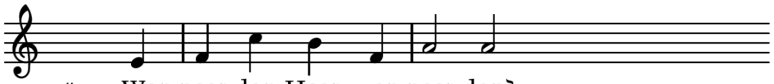

allen Wan-neer dan Heer, wan-neer dan?

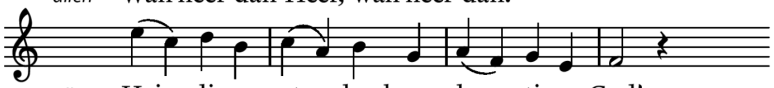

allen Hei - li-ge, ster - ke, barm - har - ti-ge God!

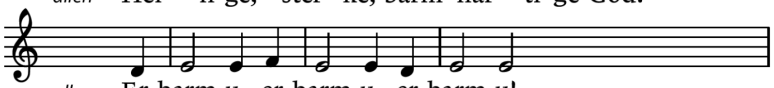

allen Er-barm u, er-barm u, er-barm u!

koor En toen ik ziek was: heb jij mij opgezocht?

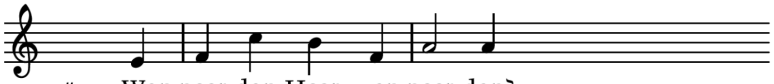

allen Wan-neer dan Heer, wan-neer dan?

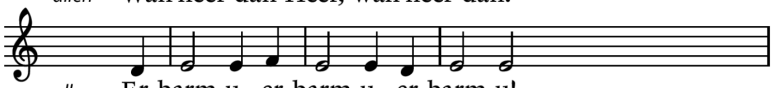

allen Er-barm u, er-barm u, er-barm u!

solo Ooit zat ik gevangen, kwam jij toen naar mij toe?

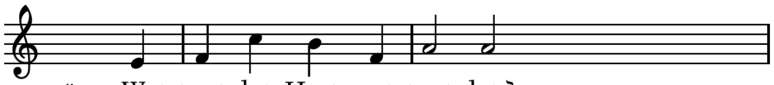

allen Wan-neer dan Heer, wan-neer dan?

koor Alles wat je niet voor één der minsten gedaan hebt,
heb je ook Mij niet gedaan!

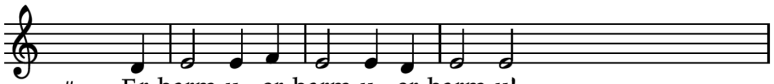

allen Er-barm u, er-barm u, er-barm u!

solo Waar was jij?

We verlaten de kerk in stilte.